

לא יתמלא ולא יהיה גרף של רעי ואסור בטלטול, ונמצא מבטל כלי מהיכנו (שפת אמת ביצה לו, א).

בְּעוֹדוֹן עָלָיו, וכיון שיכולים להסתלק מאליהם בלא שום איסור, הם נחשבים כבר כמסולקים, ואין כאן ביטול כלי מהיכנו (רישב"א). וסבר שאין מוקצה לחצי שבת [כמבואר בביצה (כו, ב) שדנה הגמ' אם יש מוקצה לחצי שבת, כלומר, דבר שהיה ראוי בכניסת שבת, ובמשך השבת התקלקל ונעשה אינו ראוי, וחזר שוב להיות ראוי, שאם יש מוקצה לחצי שבת הוא אסור בטלטול, ואם אין מוקצה לחצי שבת הוא מותר בטלטול], ממה שהתיר כפיית הסל לפני האפרוחים, שהרי התרנגולים הם מוקצה, וכשהם על הסל הוא אסור בטלטול, ואם יש מוקצה לחצי שבת נאסר הסל בטלטול כל השבת, והרי הוא ביטל כלי מהיכנו (תוס'). ויש מפרש שמוקצה לחצי שבת הוא רק לאכילה אבל לא לטלטול (תוס' בתיבוצו), שכיון שלאכילה צריך הכנה חיובית, כל שנדחה בשבת מאכילה, בטלה ופקעה הכנתו של אתמול, אבל לענין טלטול אין צורך בהכנה חיובית, רק שלא יהיה מוקצה, וכשחזר ונתקן שוב אינו מוקצה, ואין סיבה לאוסרו (אפקי"ם ב, ט).

בְּעוֹדוֹן עָלָיו כָּל בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, כל בין השמשות דוקא, שאם לא היה כל משך בין השמשות לא אמרין 'מיגו דאתקצאי' (פמ"ג רעט א"א יד), שכיון שכל בין השמשות ספק יום ספק לילה, לא חל עליו שם מוקצה (פמ"ג פתיחה להל' י"ט ב, א). ■ וכן הלכה (משנ"ב שט, יט ו-כז, ומדה' דרשו הע' 28).

מגו דאתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא, כי גדר דין מוקצה, שנצרך שהחפץ יהיה מוכן לשימוש מבעוד יום, ואם בבין השמשות היה מוקצה, חסרה ההכנה מבעוד יום (אפקי"ם ב, ט).

קָסַבְרַן אֵין קְלִי נִיטְלָא אֶלָּא לְדָבָר הַנִּיטְלָא בְּשַׁבָּת, שאפילו כלי שמלאכתו להיות אסור לטלטל שלא לצורך כלל [משום גזירת כלים, ראה להלן (קכג, ב)], ומה שכתבנו בהקדמה לעיל (מב, ב), וכל שמטרת הטלטול לצורך דבר שאינו ניטל בשבת הוא טלטול לצורך חול, והרי הוא כשלא לצורך כלל (אור דרוע הל' ערב שבת לו), או משום מוקצה, שאדם מקצה דעתו שימוש בכלי הניטל לצורך כלי שאינו ניטל [ואסור רק לדעת רבי יהודה המחמיר באיסור מוקצה (כמבואר בהמשך הסוגיא)] [בעל המאור לעיל מא, ב]. ■ להלכה, מותר לטלטל כלי של היתר אפילו שלא לצורך כלל אלא לצורך מוקצה [שלא כדעת רבי יצחק] [ש"ע א"ח ש, ו, ומשנ"ב שם כא].

בְּצִרְיָה לְמִקְוָמוֹ, ומתוך שיכול לטלו לצורך מקומו, מוליכו לכל מקום שירצה (רישב"א), וגם כלי שמלאכתו לאיסור, אם נטלו לצורך גופו או מקומו, והכלי עודנו בידו, מוליכו לכל מקום שירצה (תוס' ביצה ג, ב ד"ה אבל, רשב"א ור"ן שם), וטעם ההיתר, כי איסור טלטול מוקצה אינו עצם טלטולו אלא 'נטילת המוקצה', ולכן אם המוקצה כבר בידו, נוטלו לכל מקום שירצה (צל"ח ביצה שם ד"ה ועדיין; ערוך השלחן ש, יח).

אֵין מְטַלְטְלִין לֹא לְכִסּוֹת בַּהּ אֶת הַכְּלִי וְלְסַמֵּךְ בַּהּ כְּרַעֲי הַמָּטָה, ומשמע שלהשתמש במוקצה ללא טלטול, כיון שאינו עושה מעשה בגוף המוקצה, מותר [כדעת הרמב"ן והר"ן, דלא כדעת הרשב"א המתיר רק הנאה דממילא ללא מעשה, כגון הנאה מאור נר דולק וכדומה] [ש"ע הרב תקט, קונטרס אחרון ג]. ■ להלכה, מוקצה אסור בהנאה אפילו אם אינו מזיזו, והנאה דממילא מותרת [כדעת הרשב"א] [משנ"ב תקא, כג, ושעה"צ שם לא; שעה"צ תקד, כב, וראה משנ"ב שח, פב ו-פח, ומשנ"ב שכה, סה, ובמהד' דרשו שם הע' 55].

כּוֹפִין קְעָרָה של חרס (רש"י כאן ולהלן קז, א ד"ה קערה, ורש"י ור"י מלוניל ומאיירי להלן קכא, א ד"ה כופין), אבל לא של מתכת, שהרי המחמם מתכת חייב משום מבעיר (משנ"ב רעז, כב, ע"פ רמב"ם שבת א, א).

דָּקָא מְבַטֵּל קְלִי מְהִיכְנוּ, ואפילו במקום שההצלה מצויה, נחשב לדעתו מבטל כלי מהיכנו (רישב"א המיוחס לר"ן). ואם עבר והניח כלי תחת התרנגולת, חייב לסלקו קודם הטלת הביצה, לפי שאינו עובר על ביטול כלי מהיכנו טרם הטלת הביצה, וכמו שמצינו גבי מלאכת בישול, שהמניח על האש חיובו רק כשמתבשל, וחובתו לסלק קודם שמתבשל (צל"ח ושפת אמת לעיל מב, ב; מנחת שלמה א ; ו). ■ להלכה, כל דבר שאסור לטלטלו, אסור ליתן תחתיו כלי כדי שיפול לתוכו, מפני שאסור את הכלי בטלטול, ונמצא מבטל כלי מהיכנו (ש"ע א"ח ח ש, ו).

חִבְתֵּי שֵׁל טָבֵל שְׁנֵשְׁבָרָה, מביא קלי אחר ומניח תחתיה, ומכיון שאסור לאכול טבל בשבת, הרי הוא מוקצה (להלן קכו, ב). וקושיית אביי היא הן על רבה שהתירו רק הצלה מצויה, והן על רב יוסף שאסור לבטל כלי מהיכנו (מהרש"א).

טָבֵל מוֹכֵן הוּא אֶצֶל שַׁבַּת שְׂאָם עֵבֶר וְתִקְנֵנוּ מְתוּקָן, ולא אמרין 'מיגו דאתקצאי בין השמשות איתקצאי לכולי יומא' (שאלת תוס' כאן), בדבר שאיסורו מדרבנן, כאיסור תיקון טבל שהוא דרבנן (רש"י ביצה לא, ב ד"ה נוטל), או ש'מיגו דאתקצאי' נאמר רק באופן שהמוקצה עתיד להישאר מוקצה גם אחר כך [כגון מעות על הכר, שישארו מוקצה גם אחר סילוקם מהכר], לא כן טבל, שלאחר תיקונו כבר אינו מוקצה (תוס' שם ד"ה ונתחת).

נוֹתְנִין קְלִי תַּחַת הַנֵּר לְקַבֵּל נִיּוּצוֹת, ומכאן ראייה שאסור לבטל כלי מהיכנו אף לזמן, שהרי רב יוסף היה יכול לתרץ שמדובר באופן שאינו מניח את הכלי לכל היום לקבלת הניצוצות (רשב"א להלן קנד, ב; ר"ן שם על הר"ף ובחידושים), ולדעה שאין איסור ביטול כלי מהיכנו לזמן [בעל המאור שם] יתבאר, שהגמ' העדיפה לתרץ גם באופן שהניחו כל היום, יטלטלו לכל השבת (רישב"א שם). ■ להלכה, אסור לבטל כלי מהיכנו גם לזמן [כדעת הרשב"א והר"ן] (משנ"ב רסה, ה; רסו, כז, וראה שם פרטים נוספים).

נִיּוּצוֹת אֵין קָהָן מְמַשׁ - נִיּוּצוֹת של שלהבת הנוטפת מן הנר (רש"י לעיל מב, ב ד"ה ניצוצות), אבל ניצוצות של אש, יש שיהיו זמן עד כיומים, ויש בהם ממש (נמוק"י בביאור דברי רש"י), ואותן ניצוצות שאין בהם ממש, יטלטלו את הכלי רק אחרי שכבו (רש"י להלן מז, ב ד"ה אין), ויש שסובר שהניצוצות בטלים לכלי, ואפשר לטלטלו גם קודם שכבו (ראש יוסף שם, בדעת הרמב"ם בפיהמ"ש).

דְּרַפֵּי, דְּאֵי בְּעֵי שְׁקִיל לֵיהּ, שכיון שהוא רפוי יכול לסלקו לכשירצה, ודוקא כשכוונתו לסלקו באמצע השבת, אבל אם כוונתו להשאירו שם כל השבת, נחשב ביטול כלי מהיכנו (בעל המאור להלן קנד, ב).

נוֹתְנִין קְלִי תַּחַת הַדְּלָף בְּשַׁבָּת, ואף שהדלף הוא גרף של רעי ומותר בטלטול, מכל מקום הבינה הגמרא שהמשנה מדברת בכל האופנים, גם באופן שאין היתר של גרף של רעי [כגון, שנמצא הכלי במקום שאין אנשים], ואסור בטלטול, ונמצא מבטל כלי מהיכנו (ב"י א"ח שלח, ח ד"ה ואם, בתיבוצו שני), או כיון שדלף נעשה גרף של רעי רק כאשר כל הכלי מתמלא, ולכן יש חשש שהכלי